

ВЕТЕРИНАРНІ НАУКИ

УДК 619:616-089.8

ДІАГНОСТИКА ТА ПРОБЛЕМА ЛІКУВАННЯ ПІОМЕТРИ У ДОМАШНІХ СОБАК (ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД)

Овчарук Н.П., Кравчук О.О.

Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Немішайвський агротехнічний коледж»

У статті проаналізований зарубіжний та вітчизняний досвід з проблем діагностики піометри у сук та виокремленні основні підходи щодо лікування цієї хвороби. Викладені результати власних спостережень терапії піометри у сук оперативним методом на базі ветеринарної клініки «Ветдопомога на Печерську». Зроблені висновки про те, що для діагностики ендометріозу у собак слід проводити проби крові та ультразвукове дослідження; для профілактики ендометріозу у сук слід дотримуватися таких мір запобігання, як не зловживати протизапальними препаратами; не пропускати злучку; у разі виникнення симптомів ендометріозу, перш за все, робити собаці аналіз крові та УЗД; для лікування ендометріозу у собак при стадії залозисто-кістозної гіперплазії та міксометра може бути використана гормональна стимуляція міхурних залоз, при стадії піометра може бути застосований оперативний метод. Виокремлені перспективи подальшого дослідження, а саме, аналіз спостереження та профілактики хвороби відповідно до віку тварини; аналіз спостереження хвороби відповідно до того, чи мали суки злучку та скільки разів за життя; вивчення та експериментальне дослідження щодо органозберігаючого хірургічного лікування з використанням дренажно-промивної системи

Ключові слова: ветеринарія, акушерство, ендометріоз, піометра, терапія піометри у сук, домашні собаки.

Постановка проблеми. З хвороб репродуктивних органів сук найбільш часто реєструють ендометрит і піометру [3].

Піометра (від лат. *pio* – гній; *metra* – матка) є гострим і хронічним захворюванням самок домашніх тварин, що характеризується гнійно-катаральним запаленням слизової оболонки тіла матки і скупченням гною в її порожнині [7].

Об'єктивна діагностика практикуючими ветеринарними лікарями даного захворювання у собак утруднена і малоінформативна. Крім цього, на сьогоднішній день недостатньо розроблені ефективні методи лікування при піометрі, що дозволяють відновити продуктивність тварини.

Аналіз останніх досліджень. Проблема клінічного, морфологічного, мікробіологічного, експериментального і теоретичного обґрунтувань окремих питань етіології, патогенезу, перебігу, діагностики та лікування ендометріозу, зокрема піометри, сук, займалися вітчизняні науковці О.А. Антоненко, В.П. Пономаренко [8], М.М. Омелянко [7], М.І. Харенко [9] та ін., зарубіжні вчені Г. Гелберг, К. Мсенті (Н.В. Gelberg, K. Mcentee) [13], Дж. Мауваіс (J.P. Mauvais) [14] та ін.

Дослідженням хірургічного лікування сук, що хворі на піометру, з метою швидкого купірування запального процесу і запобігання його поширення, скорочення термінів і поліпшення результатів лікування при збереженні функціонального стану матки присвячені роботи А.А. Болдарева [1], О.О. Кудряшова [4], Дж. Верстеген (Verstegen J.) [15], Дж. Мауваіса [14] та ін.

Вивченням консервативного методу лікування піометри займаються українські вчені М.М. Михайлюк, В.Я. Колесник, В.Й. Любецький [12; 13] та ін., зарубіжні дослідники Е.П. Давідсон (Davidson A.P.) [10], І.К. Фелдмен (Feldman E.C.) [12].

Мета дослідження проаналізувати методи діагностики піометри у сук та з'ясувати основні підходи до лікування цієї хвороби.

Основна частина. Піометра є останньою стадією ендометріозу – хвороби, яка є захворюванням, що відбувається в наслідок розростання тканини ендометрія (маткової вистилки) за межами матки [8]. Нижче у таблиці 1, наведені основні стадії перебігу хвороби ендометрії та їх клінічні характеристики.

Таблиця 1

Основні стадії перебігу хвороби ендометрії та їх клінічні характеристики

№	Назва стадії хвороби ендометрії	Клінічна характеристика
1	Залозисто-кістозна гіперплазія	Збільшення залоз із формуванням кіст розміром від 1 мм. до 1 см.
2	Ендометріоз	Розростання тканини ендометрія (маткової вистилки) за межами матки
3	Міксометра	Накопичення у матці великої кількості слизового секрету
4	Піометра	Гнійно катаральне запалення слизової оболонки тіла матки і скупченням гною в її порожнині

Своєчасно діагностувати піометру важко, особливо на початку розвитку цієї хвороби, при закритій шийці матки.

Так, учені В.П. Георгіївський, С.І. Братюха, І.С. Нагорний та ін. [2], розглядають піометру як ускладнення хронічного ендометріозу. На їх думку, в матці накопичується велика кількість гною (піометра), водянистого (гідрометра) або слизового (міксометра) вмісту, іноді з домішкою крові.

Виникає це при звуженні каналу шийки матки, тому ексудації назовні практично не відбувається. Пальпацією органу відчувається флуктуація, наявність жовтого тіла на яєчнику [2].

При хронічному ендометріозі тварини за зовнішніми ознаками (поведінкою, реакцією на оклик і загрозу удару) нічим не відрізняються від здорових [2]. В окремих випадках власники хворих тварин звертаються за консультацією з приводу «січки» волосся, симетричних алопецій на боках черевної стінки, плечей, сідничних горбів. Тварини, при цьому, рухливі, у них відсутні будь-які відхилення у статико-динамічному апараті. Власники тварин звертали також увагу на зміну реакції і поведінки хворих, що виражалось у їх обережності, втрати активності і прояві страху перед перешкодою [7]. Протягом тижня показники пульсу, дихання і температури тіла вранці коливались у фізіологічних межах, а ввечері реєструвалось незначне їх підвищення.

Дослідники [3; 7; 12] вважають, що найбільш точний діагноз щодо виявлення ендометріозу у собак можна поставити за допомогою ультразвукового дослідження (УЗД).

Для зручності клініцистів на сьогоднішній день прийняті наступні УЗД критерії щодо виявлення ендометріозу у собак [8]:

- залозисто-кістозна гіперплазія – діагноз ставиться у разі виявлення збільшених маткових залоз при ультразвуковому дослідженні (при цьому інфекції матки не відзначається);

- збільшення маткових залоз з формуванням кіст, які можуть бути від 1 мм. до і більш, ніж 1 см.

- діагноз ендометріоз ставлять при наявності клінічних ознак інфікування матки, але при ультразвуковому дослідженні внутрішній просвіт матки не збільшено;

- інфекція матки з внутрішньоматковим діаметром менше 1 см.

Діагноз піометри ставлять при наявності клінічних ознак інфекції матки і збільшення внутрішнього просвіту матки заповненого гноем.

При відкритій шийці матки вона розслаблена і через її канал з матки поступово випливає катарально-гнійний ексудат. Загальний стан тварини при такій картині може бути задовільним. І якщо сука добре вилузує область вульви, то захворювання може довго залишатися непоміченим господарями тварин. Матка при незначному виділенні збільшена помірно.

У великих собак ексудат починає рясно виділятися, якщо тварина лягає. При закритій шийці матки ексудат скупчується в порожнині матки, іноді в значних кількостях, при цьому часто розвивається важкий септичний стан.

Таким чином, при відкритій піометрі постійною клінічною ознакою будуть вагінальні виділення, які відсутні при закритій піометрі.

В цілому клінічна картина досить типова і розвивається як правило через 1-2 місяці після тітки. Цих симптомів достатньо, для того, щоб запідозрити піометру і призначити лабораторні дослідження крові.

З нашого досвіду щодо спостереження аналізів крові собак хворих на піометру, які здійснювались на базі ветеринарної клініки «Ветдопомога на Печерську» (<http://vetpechersk.com.ua>), досліджувані проби крові собак, які хворі

піометрою, відповідають пробам крові у собак, які мають які-небудь запальні захворювання та протікають з явищами інтоксикації, а саме: лейкоцитоз – $22,7 \pm 4,58 \cdot 10^9$ /л, нейтрофілію із зміщенням у ліво, збільшення ШОС – до $18,3 \pm 4,75$ мм/год, зниження кількості еритроцитів (еретроцитопінія) – до $4,0 \pm 0,54 \cdot 10^{12}$ /л, і зниження гемоглобіну (олігохромемія) – до $114,26 \pm 9,93$ г/л. Вміст тромбоцитів у крові знаходився в межах фізіологічних величин і в середньому досягав $391,89 \pm 33,31 \cdot 10^9$ /л.

Клінічні симптоми ендометріозу, які спостерігались у сук-пацієнтів ветеринарної клініки «Ветдопомога на Печерську» протягом 2014, 2015 рр. зведені нами у таблиці 2 та представлені наочно на рисунку 1.

Таблиця 2

Загальні клінічні симптоми ендометріозу у сук-пацієнтів ветеринарної клініки «Ветдопомога на Печерську»

Клінічні симптоми	Число спостережень	%
Полідипсія та поліурія	27	96
Відсутність або зниження апетиту	15	51
В'ялість або депресія	14	48
Виділення із статевої щілини	12	41
Гіпертермія	17	58

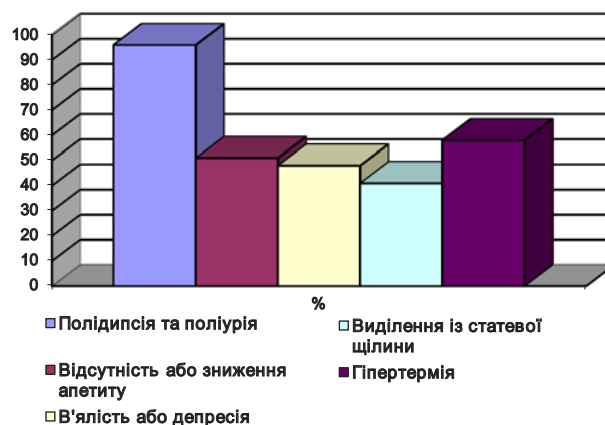

Рис. 1. Спостереження симптомів при піометрі у сук

Із даних таблиці 2 видно, що самими поширеними клінічними симптомами були поліурія та полідипсія – 96%, а найбільш специфічними – виділення із статевої щілини, при тому, що зовнішні статеві губи не були збільшеними та відсутні пухлини – 41%.

Отже, для лікування піометри важливим є вчасне виявлення цієї хвороби, бажано на перших її стадіях.

Більшість учених [2; 7-9] вважають, що лікування піометри можливе тільки хірургічним методом – оваріогістеректомією – повним видаленням матки.

Поряд із цим ведуться дослідження щодо консервативного методу лікування піометри у собак.

Так, українські вчені М.М. Михайлюк, В.Я. Колесник, В.І. Любецький [5] пропонують комплексне використання ветеринарної гомеопатії та акупунктури.

Продовжуючи аналізувати вплив вищезазначеного лікування на перебіг хвороби ендометріозу,

науковці М.М. Михайлюк, Ю.В. Жук, О.Д. Морозова [6] дійшли висновку, що консервативне лікування хворих піометрою собак з використанням гомеопатичних препаратів (*Lachesis compositum*, *Mucosa compositum*, *Ovarium compositum*), фітотерапії і акупунктури призводить до одужання 70% хворих тварин, а при застосуванні схеми консервативного лікування, яка включає використання медикаментозного лікування (дінолітік, цефалексин, но-шпа; метронідазол, гамавит, тіопротектін і тетравіт), призводить до одужання 40% хворих сук.

При цьому консервативне лікування піометри вчені [2; 7-9] вважають не ефективним, оскільки ліквідувати запальний процес у матці без спорожнення її порожнини від гною неможливо, а застосування з евакуаторною метою міотропних препаратів пов'язане з великим ризиком через небезпеку розриву стінки матки.

Перспективним методом лікування піометри у сук може бути запропонований вченими А.А. Болдаревою [1], О.О. Кудряшовой [4], Дж. Верстеген (Verstegen J.) [15], Дж. Мауваїса [14] та ін.

Так, А.А. Болдарева [1], при експериментальних дослідженнях, приходять до висновку, що незалежно від тяжкості перебігу піометри можна застосовувати органозберігаюче хірургічне лікування з накладенням дренажно-промивної системи. При цьому, тривалість дренажування матки визначати за допомогою контролю місцевих і загальних симптомів запалення, бактеріологічних і цитологічних досліджень та рН-метрії промивної рідини. Вчений акцентує увагу, що ретельне промивання порожнини матки антисептиками після її хірургічної обробки поряд з бактерицидною дією сприяє також механічному вимиванню продуктів розпаду тканин і мікробних токсинів [1]. Для ретельного дренажування порожнини він пропонує дренажно-промивну систему, що складається з двох катетерів «Фоллея». Перший катетер «Фоллея» діаметром 2-3 мм вводиться після дренажування шийки матки в правий ріг матки за допомогою «москіта», другий катетер вводиться таким же чином у лівий ріг матки. Ретельна обробка порожнини матки з подальшим активним промиванням її розчинами антисептиків через дренажно-промивну систему дозволяє, як свідчить А.А. Болдарев, домогтися її очищення і стерилізації.

Вищезазначеного висновку дійшли і науковці А.А. Кудряшов [4] та Дж. Мауваїс [14]. Вони зазначають, що важливою умовою успішного хірургічного лікування сук, хворих піометрою, є повноцінна евакуація ексудату з вогнища гнійного запалення, яка можлива тільки при внутріопераційному дренажуванні.

Зарубіжні вчені Дж. Верстеген [15], Де Крамер (De Cramer) [11] та ін., визначають, що продовження експериментальних досліджень вищепованого методу дозволить зберегти репродуктивні функції собак хворих піометрою.

Отже, можна виокремити такі напрямки щодо методів лікування останньої стадії ендометріозу – піометри – у собак:

- хірургічний метод – оваріогістеректомія – повне видалення матки (Братюха С.П., Нагорний І.С., Ревенко І.В. та ін.);
- комплексне використання ветеринарної гомеопатії та акупунктури (Михайлюк М.М., Колесник В.Я., Любецький В.Й. та ін.);

– органозберігаюче хірургічне лікування з накладенням дренажно-промивної системи (Болдарева А.А., Кудряшова О.О., Верстеген Дж. (Verstegen J.), Мауваїса Дж. та ін.).

Нами, на базі ветеринарної клініки «Ветдопомога на Печерську», були зібрані дані щодо ефективності терапії піометри у сук оперативним методом (таблиця 3, рис. 2).

Таблиця 3
Ефективність терапії піометри у сук оперативним методом

	Кількість тварин	% від загальної кількості тварин
Усього сук, яким проведено оваріогістеректомію	17	100
Одужало після операції	15	93
Загинуло у наслідок ускладнень	2	7

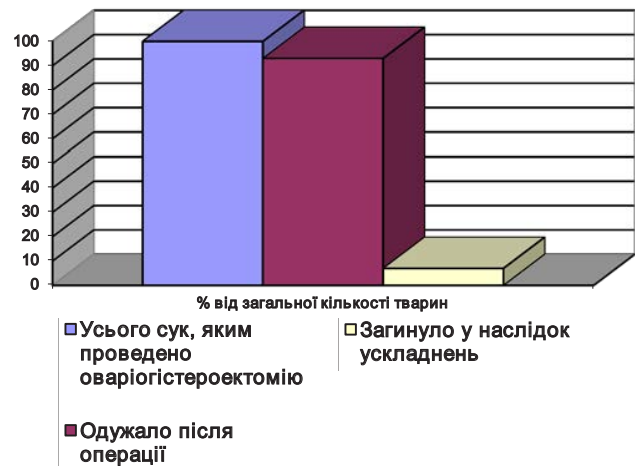

Рис. 2. Спостереження ефективності терапії піометри у сук оперативним методом

Із даних таблиці видно, що ефективність лікування оперативним методом собак з піометрою склала 93%. Дві з оперованих собак загинули внаслідок ускладнень, викликаних тяжкою інтоксикацією організму. Крім цього, слід відмітити, що загиблі суки мали похилий вік (12 років).

Висновки. Для діагностики ендометріозу у сук слід проводити проби крові та ультразвукове дослідження.

Для профілактики ендометрію у сук, ми вважаємо, що слід дотримуватися наступних мір запобігання:

- не зловживати протизаплідними препаратами;
 - не пропускати злучку;
 - у разі виникнення симптомів ендометрію, перш за все, робити собаці аналіз крові та УЗД.
- Для лікування ендометріозу у собак при стадіях:
- залозисто-кістозної гіперплазії та мікротра може бути використана гормональна стимуляція міхурних залоз [13];
 - піометра може бути застосований оперативний метод.

Перспективи подальшого дослідження:

- аналіз спостереження та профілактики хвороби відповідно до віку тварини;

– аналіз спостереження хвороби відповідно до того, чи мали суки злучку та скільки разів за життя;

– вивчення та експериментальне дослідження щодо органозберігаючого хірургічного лікування з використанням дренажно-промивної системи.

Список літератури:

1. Болдарев А. А. Диагностика и органосохраняющая терапия при пиометре у сук: Автореф. канд. вет. наук / ВАК: 16.00.07 Специальность: Ветеринарное акушерство и биотехника репродукции животных. – Новочеркасск, 2009 – 20 с.
2. Братюха С. П., Нагорный И. С., Ревенко И. В. и др. Болезни собак и кошек. – 3-е изд., перераб. и доп. – К.: Вища школа. 1989. – 255 с.
3. Дюльгер Г. П. Пиометра у собак / Г. П. Дюльгер, Е. С. Саженева // Ветеринария. – 2008. – № 2. – С. 39-41.
4. Кудряшов А. А. Патологическая анатомия и патогенез инфекционных болезней собак и кошек / А. А. Кудряшов. – Санкт-Петербург, 1999. – 175 с.
5. Михайлюк М. М. Лікування дрібних домашніх тварин з використанням нетрадиційних методів / М. М. Михайлюк, В. Я. Колесник, В. Й. Любецький – К.: ПП Графіка, 2006. – С. 60.
6. Михайлюк М. М., Жук Ю. В., Морозова О. Д. Эффективность консервативного лечения сук при пиометре [Текст] / М. М. Михайлюк, Ю. В. Жук, О. Д. Морозова // Ученые записки УО «Витебская ордена «Знак Почета» государственная академия ветеринарной медицины». – 2011. – Том 47, вып. 2, ч. 2. – С. 88-91.
7. Омельяненко М. М. Патолого-анатомічні зміни в матці сук при ендометриті та піометрі // Ветеринарна медицина України. – 2002. – № 11. – С. 26-27.
8. Пономарьова О. С. Поширення акушерських і гінекологічних хвороб у сук / О. С. Пономарьова, С. С. Деркач // Матеріали Міжнар. Наук. студентської конф. Факультету ветеринарної медицини ЛНУ ветеринарної медицини та біотехнології ім. С. Ж. Гжицького, 19-20 квітня – Львів: ФОП Б. І. Корпан, 2012. – С. 39-40.
9. Харенко М. І., Пономаренко В. П., Антоненко О. А. Динаміка прояву піометри у сук різних порід та ефективність методів їх терапії // Вісник Сумського НАУ. – № 10. – 2003. – С. 115-118.
10. Davidson A. P. Medical treatment of pyometra with prostaglandin F2a in dog and cat // Kirk' Current Veterinary Therapy X11. Small Animal Practice / Ed. by J. D. Bonagura, R. W. Kirk. – Philadelphia etc. : Saunders Co, 1995. – P. 1081-1083.
11. De Cramer K. G. M. Surgical uterine drainage and lavage as treatment for canine pyometra. Journal of the South African Veterinary Association (2010) 81 (3): 172-177 (En.). Rant en Dal Animal Hospital, PO Box 704, Rant en Dal, Mogale City, South Africa.
12. Feldman E. C. The cystic endometrial hyperplasia / pyometra complex and infertility in female dogs: in Textbook of Veterinary Internal Medicine / E. C. Feldman. – Saunders Co, 2000. – P. 1549-1565.
13. Gelberg H. B., McEntee K. Hyperplastic Endometrial Polyps in the Dog and Cat [online] / Department of Veterinary Pathobiology, College of Veterinary Medicine, University of Illinois, 2001 S. Lincoln, Urbana, IL 61801 (USA) – Available from: <http://vet.sagepub.com/content/21/6/570.full.pdf>
14. Mauvais J. P. Bening Breast Disease / J. P. Mauvais // Curr Ther Endocrinol Metab. 1994. № 5. – P. 364-370.
15. Verstegen J, Dhaliwal G, Verstegen-Onclin K. (2008): Mucometra, cystic endometrial hyperplasia, and pyometra in the bitch: advances in treatment and assessment of future reproductive success // Theriogenology. Volume 70, Issue 3, 364-374.

Овчарук Н.П., Кравчук О.А.

Обособленное подразделение Национального университета биоресурсов и природопользования Украины «Немишаевский агротехнический колледж»

ДИАГНОСТИКА И ПРОБЛЕМА ЛЕЧЕНИЯ ПИОМЕТРЫ У ДОМАШНИХ СОБАК (ЗАРУБЕЖНЫЙ И ОТЕЧЕСТВЕННЫЙ ОПЫТ)

Аннотация

В статье проанализирован зарубежный и отечественный опыт по проблемам диагностики пиометры у сук, выделены основные подходы лечения этой болезни. Изложены результаты собственных наблюдений терапии пиометры у сук оперативным методом на базе ветеринарной клиники «Ветпомощь на Печерске». Сделаны выводы о том, что для диагностики эндометриоза у собак следует проводить пробы крови и ультразвуковое исследование; для профилактики эндометриоза у сук следует соблюдать следующие меры предотвращения: не злоупотреблять противозачаточными препаратами; не пропускать случку; в случае возникновения симптомов эндометриоза делать собаке анализ крови и УЗИ; для лечения эндометриоза у собак при стадии железисто-кистозной гиперплазии и микрометра может быть использована гормональная стимуляция желез пузыря, при стадии пиометры может быть применен оперативный метод. Выделены перспективы дальнейшего исследования, а именно, анализ наблюдения и профилактики болезни в соответствии с возрастом животного; анализ наблюдения болезни в соответствии с тем, имели суки случку и сколько раз за жизнь; изучение и экспериментальное исследование по органосохраняющему хирургическому лечению с использованием дренажно-промывной системы

Ключевые слова: ветеринария, акушерство, эндометриоз, пиометра, терапия пиометры у сук, домашние собаки.

Ovcharuk N.P., Kravchuk O.O.

SD Nules of Ukraine «Nemishaeve Agricultural College»

DIAGNOSTIC AND PROBLEMS FOR TREATMENT OF PYOMETRA IN DOMESTIC DOGS (FOREIGN AND DOMESTIC EXPERIENCE)

Summary

The article analyzes the foreign and domestic experiences problems with diagnosis pyometra in females' dogs and the separates trends in the treatment of this disease. The results of our own study for pyometra treatment are in dogs by operational method in the veterinary clinic «Vetdopomoha at Pechersk». There are conclusions that the diagnosis of endometriosis in dogs should be blood samples and ultrasound; for the prevention of endometriosis in females should observe the following measures to prevent, as no contraceptive drug abuse; not to miss mating; in case of symptoms of endometriosis, primarily dog is a blood test and ultrasound; for the treatment of endometriosis in dogs with stage glandular-cystic hyperplasia and micrometer can be used hormonal stimulation vesicle glands at the stage of pyometra can be applied operational method. Singled out the prospect of further study, namely, analysis of disease surveillance and prevention according to the age of the animal; analysis of disease surveillance according to whether mating females were and how many times in life; study and experimental research on organ surgery using drainage drilling system.

Keywords: veterinary medicine, endometrium, pyometra, domestic dogs.